

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta

Asia

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta (HE 320/2018 vp).

Valiokuntakäsittely

Valiokunnan mietintö: Perustuslakivaliokunta (PeVM 12/2018 vp).

Päätös

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lausuman:

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimiin Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi.

Eduskunta on perustuslain 73 §:ssä säädetyllä tavalla hyväksynyt seuraavan lakiehdotuksen jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin eduskuntavaalien jälkeisiin valtiopäiviin:

Laki

Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta

Eduskunnan ja Ahvenanmaan maakuntapäivien päätösten mukaisesti, jotka on tehty Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 69 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla,

muutetaan Ahvenanmaan itsehallintolain 7 luvun otsikko, 44—51 § sekä 56 §:n 3 ja 4 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 44 § laissa 520/1996 ja 51 § osaksi laissa 68/2004, seuraavasti:

Eduskunnan vastaus EV 259/2018 vp

7 luku

Ahvenanmaan maakunnan talous

44 §

Taloudellinen itsehallinto

Ahvenanmaan maakunnalla on taloudellinen itsehallinto siten kuin siitä säädetään tässä laissa. Maakuntapäivät päättää Ahvenanmaan maakunnan talousarviosta. Tarkemmat säännökset maakunnan talousarviosta annetaan maakuntalaissa.

Ahvenanmaan maakunta voi itsehallinnon tarpeisiin ottaa lainaa sekä laskea liikkeelle obligatiolainoja.

45 §

Vuotuiset siirrot Ahvenanmaan maakunnalle

Ahvenanmaan maakunnalle suoritetaan itsehallinnosta aiheutuvien menojen kattamiseksi vuosittain valtion varoista 46 §:n mukainen määrä, joka vahvistetaan erityisessä tasoituksessa (*tasoitusmäärä*) sekä määrä, joka perustuu 49 §:ssä säädettyyn verotasoitukseen.

46 §

Tasointus

Tasointusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset kyseisen vuoden tulot lukuun ottamatta ansio- ja pääomatuloveroja, yleisradioveroa, rajoitetusti verovelvollisten maksamaa lähdeveroa, yhteisöveroa, tonnistoveroa, arpajaisveroa sekä uusia valtion lainoja (*tasointuspohja*) kerrotaan tietyllä suhdeluvulla (*tasointusperuste*).

Tasointusmäärän laskennassa tulee myös ottaa huomioon puolet Ahvenanmaan väestömäärässä tapahtuneesta muutoksesta suhteessa koko Suomen väestömäärään (*Ahvenanmaan väestönoisuus*) 31 päivästä joulukuuta 2020 alkaen. Ahvenanmaan väestönoisuuden määrittämiseksi käytetään kerrointa, joka annetaan viiden desimaalin tarkkuudella. Ahvenanmaan väestönoisuuden kasvaessa tasointusmäärää korotetaan ja väestönoisuuden vähetessä tasointusmäärää alennetaan.

Tasointus toimitetaan vuosittain jälkikäteen kultakin kalenterivuodelta. Tasointusmäärästä maksetaan kuukausittain ennakkoa.

47 §

Tasointusperuste ja sen muuttaminen

Tasointusperuste on 0,45 prosenttia.

Tasointusperustetta on muutettava, jos valtion tilinpäätöksen perusteet muuttuvat tasointusmäärän suuruuteen vaikuttavalla tavalla. Valtion tilinpäätöksen perusteiden muutoksella tarkoitetaan

Eduskunnan vastaus EV 259/2018 vp

muutoksia valtion meno- ja kulurakenteessa, verotusta tai yhtiöittämistä koskevia rakenteellisia muutoksia, muutoksia nettobudjetoinnissa sekä niihin verrattavia muita muutoksia.

Tasoisusperustetta on korotettava, jos Ahvenanmaan maakunnan menot kasvavat ja jos menokasvu johtuu siitä, että:

1) maakunnalle on siirretty uutta lainsäädäntövaltaa 29 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa asioissa;

2) Ahvenanmaan maakunta on ottanut valtiolle kuuluvia hallintotehtäviä eikä kustannuksia säännellä muulla tavoin tai maakunta vastaa valtion kanssa tehdyn sopimuksen perusteella toiminnasta, joka kokonaan tai merkittävin osin palvelee valtakunnan etuja;

3) itsehallinnon tarkoitusten toteuttaminen aiheuttaa olennaisia lisäkustannuksia; tai

4) Ahvenanmaan maakunnan hallinnolle muutoin aiheutuu huomattavia menoja, joita ei ole otettu huomioon tätä lakia säädettäessä.

Tasoisusperustetta on alennettava, jos valtion viranomainen on ottanut Ahvenanmaan maakunnan viranomaisille kuuluvia hallintotehtäviä, eikä näiden tehtävien kustannuksia säännellä muulla tavoin.

48 §

Menettely tasoisusperusteen muuttamisessa

Tasoisusperusteen muuttamisesta säädetään valtakunnan lailla ja maakuntapäivien suostumuksella.

Valtiovarainministeriö ja Ahvenanmaan maakunnan hallitus arvioivat vähintään joka kolmas vuosi, onko 47 §:n 2—4 momentissa säädettyjä perusteita muuttaa tasoisusperustetta ja tekevät ehdotuksensa Ahvenanmaan valtuuskunnalle. Jos toinen osapuoli pyytää arvioinnin tekemistä aiemmin kuin kolmen vuoden kuluttua, toisen osapuolen on myötävaikutettava siihen, että ehdotus luovutetaan Ahvenanmaan valtuuskunnalle kohtuullisessa ajassa. Muussa tapauksessa valtuuskunta käsittelee asian toisen osapuolen ehdotuksen perusteella ja kuultuaan toista osapuolta.

Valtuuskunta antaa ehdotuksensa tasoisusperusteen muuttamisesta valtioneuvostolle. Valtioneuvosto antaa eduskunnalle lakiehdotuksensa, joka perustuu valtuuskunnan ehdotukseen.

49 §

Verotasoisuus

Verotasoisuutena palautetaan Ahvenanmaan maakunnalle vuosittain valtion varoista Ahvenanmaalla kunakin verovuotena maksuun pannut valtiollisten ansiotulo- ja pääomatuloverojen, rajoitetusti verovelvollisten maksaman lähdeveron, yhteisöveron sekä tonnistoveron rahamäärät. Niin ikään palautetaan vuosittain Ahvenanmaalla maksettujen arpajaisverojen rahamäärät. Verotasoisuus suoritetaan vuosittain jälkikäteen jokaiselta verovuodelta. Verotasoisuutsummasta maksetaan kuukausittain ennakkoa. Ennakkosumma lasketaan käyttämällä perustana aikaisemman verotuksen toteutumaa ja ennusteita.

Jos 1 momentissa tarkoitettu yhteisöveron ja pääomatuloveron yhteenlaskettu toteuma alittaa yli 10 prosentilla sen yhteisen rahamäärän, jonka Ahvenanmaan maakunta olisi saanut vastaavien verojen osalta käyttäen perusteena 46 §:n 1 ja 2 momentin mukaan laskettua tasoisuutsummaa, kuuluu erotus maakunnalle.

Eduskunnan vastaus EV 259/2018 vp

50 §

Ylimääräinen määräraha

Ylimääräinen määräraha voidaan maakuntapäivien esityksestä myöntää sellaisiin poikkeuksellisen suuriin kertamenoihin, joita ei kohtuudella voida rahoittaa Ahvenanmaan maakunnan talousarviosta. Ylimääräinen määräraha voidaan myöntää vain maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvien tehtävien suorittamiseen. Ylimääräistä määrärahaa koskeva esitys tehdään Ahvenanmaan valtuuskunnalle.

51 §

Lisäavustus poikkeuksellisissa olosuhteissa

Ahvenanmaan maakunnalle tulee poikkeuksellisissa olosuhteissa myöntää valtion varoista lisäavustusta:

- 1) erityisesti maakuntaa kohtaavien olennaisten kansantaloudellisten häiriöiden estämiseksi tai poistamiseksi;
- 2) tuhoisasta luonnontapahtumasta, ydinonnettomuudesta, öljypäästöstä tai niihin rinnastettavasta tapahtumasta aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi, jollei kustannusten kohtuudella tule jäädä maakunnan kannettaviksi.

Ahvenanmaan maakunnan hallituksen on tehtävä lisäavustusta koskeva esitys Ahvenanmaan valtuuskunnalle viimeistään kustannusten syntymistä seuraavana kalenterivuonna. Asia on, jos mahdollista, ratkaistava kuuden kuukauden kuluessa sen vireilletulosta.

56 §

Ahvenanmaan valtuuskunnan tehtävät

Valtuuskunnan tehtävänä on lisäksi:

- 1) toimittaa vuosittain jälkikäteen 46 ja 49 §:ssä tarkoitettu tasoitus ja verotasoitus;
- 2) antaa 48 §:n 3 momentissa tarkoitettu ehdotus valtioneuvostolle tasoitusperusteen muuttamisesta;
- 3) myöntää 50 §:ssä tarkoitettu ylimääräinen määräraha ja 51 §:ssä tarkoitettu lisäavustus poikkeuksellisissa olosuhteissa sekä päättää näihin mahdollisesti liittyvistä ehdoista.

Valtuuskunta päättää 46 §:n 3 momentissa tarkoitetun tasoitusmäärän ja 49 §:n 1 momentissa tarkoitetun verotasoituksen ennakkojen suuruudesta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleessa 45 §:ssä tarkoitettu tasoitus toimitetaan viimeisen kerran tämän lain voimaantuloa edeltävältä kalenterivuodelta.

Edellä 47 §:n 1 momentissa säädettyä tasoitusperustetta tulee muuttaa, jos valtion tilinpäätöksen perusteet muuttuvat tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 47 §:n 2—4 momentissa

Eduskunnan vastaus EV 259/2018 vp

säädetyllä tavalla tai jos on muita painavia syitä muutokseen ennen lain voimaantuloa. Tasoitusperusteen muuttamiseen sovelletaan tällöin tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta 47 §:n 5 momenttia.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleessa 48 §:ssa tarkoitettu ylimääräinen määräraha, jota koskeva esitys on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, myönnetään mainitun säännöksen mukaan.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleessa 49 §:ssä tarkoitettu verohyvitys maksetaan vielä tämän lain voimaantuloa edeltäviltä verovuosilta.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleessa 51 §:ssä tarkoitettuja erityisiä avustuksia voidaan anoa sellaisten kustannusten kattamiseksi, jotka ovat syntyneet ennen tämän lain voimaantuloa edeltävänä vuonna.

Tasotusmäärän ennakosta ja lain voimaantulovuoteen kohdistuvasta verotasoituksesta voidaan päättää ennen lain voimaantuloa.

Ahvenanmaan valtuuskunta huolehtii myös verovuosien 2019 ja 2020 verohyvityksen vahvistamisesta, joka tehtävä tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 56 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaan kuului valtuuskunnalle. Sama koskee vuoden 2020 lopullista tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 45 §:n 2 momentin mukaista tasoitusta.

Helsingissä 20.2.2019

Eduskunnan puolesta

puhemies

pääsihteeri